

VADOVĖLIO / VADOVĖLIO KOMPLEKTO RECENZIJOS FORMA

1. BENDRA INFORMACIJA APIE VADOVĖLĮ / VADOVĖLIO KOMPLEKTĄ

Pavadinimas: Tematiškai integruotas vadovėlis „Vaivorykštė“

Autorius (-iai): R.Makarskaitė-Petkevičienė, S.Žukas, V.Shoroškienė, D.Kiseliova, A.Kiseliovas, V.Bačkiūtė, M.Jelinskaitė, L.Zdanavičienė, R.Dikčienė, D.Pilibavičienė, B.Banevičiūtė.

Ugdymo sritis / dalykas: Pasaulio pažinimas, Gimtoji kalba, Matematika, Anglų kalba, Dailė, Muzika, Šokis, Etika

Klasė: Antra

Vadovėlio komplekto dalys: Pirmą knygą. Rugsėjis. Naujiena. Antra knyga. Spalis. Kūno kultūra. Trečia knyga. Lapkritis. Diena-naktis. Ketvirta knyga. Gruodis. Ledo karalystė. Penkta knyga. Sausis. Gyva ir negyva. Šešta knyga. Vasaris. Mano valstybė. Septinta knyga. Kovas. Mes ir mūsų kaimynai. Aštunta knyga. Balandis. Augimas. Devinta knyga. Gegužė. Mus supantys ženklai.

2. VADOVĖLIO / VADOVĖLIO KOMPLEKTO TURINIO VERTINIMAS

2.1. Vadovėlio medžiagos atitiktis Bendrosioms programoms:

- Vadovėlis skirtas antrai klasei, pasaulio pažinimo, gimtosios kalbos, matematikos, anglų kalbos, dailės, muzikos, šokio, etikos dalykams. Analogiškas vadovėlis pirmai klasei jau išleistas 2009 m., todėl šis vadovėlis yra logiškas jo tęsinys.

Vadovėlio rengimo idėja labai originali – vienam mėnesiui skirta viena knyga, kurioje pateikiama tematiškai integruota visų mokomųjų dalykų medžiaga. Toks vadovėlio rengimo sumanymas pirmiausia turi didelę praktinę naudą – antros klasės mokiniams nereikia nešiotis sunkių kuprinių su 3-4 vadovėliais, jie nepamiršta kurio nors vadovėlio namuose ir pan. Būtent dėl to jie jaučiasi saugesni, ramesni. Be to, vadovėlis mokiniams neatsibosta – praėjus mėnesiui jų laukia nauja vadovėlio dalis, nauja įdomi tema.

Vadovėlio dalių temos parinktos labai apgalvotai – „Naujiena“, „Mano kūnas“, „Diena-naktis“ ir kt. Temos gana talpios, apimančios platų konkretesnės problematikos lauką.

Labai tikslingas medžiagos išdėstymas atskirose vadovėlio knygose. Pradedama nuo pasaulio pažinimo, t.y. nuo tam tikros temos. Minėta tema pažadina mokinių domėjimąsi ir sukuria lauką jų pažinimo ir kitai veiklai (gimtosios kalbos ir matematikos mokymuisi, meninei raiškai, etiniams apmąstymams ir kt.). Atskirų dalykų medžiaga su tema siejasi gerai, netiesmukiškai. Atrandama įdomių giluminių sąsajų, kurios išvelgiamos tik atidžiau paanalizavus vadovėlio medžiagą.

Mano nuomone, puiku, kad nesistengiama tiesiogiai arba dirbtinai visko susieti su tema. Paieškoma protingų sąsajų. Sėkmingiausiai suintegruota pasaulio pažinimo ir gimtosios kalbos medžiaga. Pavyzdžiui, dalyje „Mano kūnas“ gimtosios kalbos skyriuje yra tokių įdomių potemių kaip „Augame mes, „auga“ ir mūsų knygos“, „Rašytojai ir rašytojos“, „Mano šeimos pavardė“, „Kaip sukurti kalbą?“. Tai netiesmukiškos, o giluminės sąsajos su tema, vadovėlio medžiagą padarančios tikrai patrauklia. Išradingai ir turiningai pateikta ir pasaulio pažinimo medžiaga – turi kultūrinį aspektą („Ką matau veidrodyje?“), istorinį aspektą („Vyrai ir moterys anksčiau ir dabar“), biologinį-socialinį aspektą („Ne gandrai atneša vaikus“) ir kt.

Matematikos medžiaga su tema dažniausiai turi tiesioginį ryšį. Pavyzdžiui, dalyje „Mano kūnas“, vaikams siūloma pasisverti, matuoti ūgį (mato vienetai – kg., cm.).

Integracinių ryšių su tema kai kur neturi anglų kalbos dalykas. Panašu, kad rengiant šio dalyko vadovėlio medžiagą kai kuriose vietose labiau vadovautasi antrosios kalbos mokymosi logika, o ne tematinio integravimo idėja. Pavyzdžiui, V dalyje „Gyva ir negyva“, mokomasi pasakyti, ką mėgsta ir ko nemėgsta vaikai, išmokti spalvų pavadinimus ir kt. Nesurastos giluminės sąsajos su tema.

Kita vertus, kaip jau minėjau, visiškas suintegravimas vardan suintegravimo tikrai nėra svarbiausia vertybė, kadangi vadovėlis tikrai pakankamai integralus. Be to, pasiekta geros tematinės integracijos kokybės.

- **Vadovėlis atitinka „Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrųjų programų“ reikalavimus.** (patvirtintos Lietuvos Respublikos švietimo ir moklo ministro 2008 m. rugpjūčio 26 d. įsakymu Nr. ISAK-2433). Ši išvada padaryta sugretinus atskirų dalykų medžiagą, pateiktą vadovėlyje, su minėtų programų bendrosiomis nuostatomis ir 1-2 klasei skirtais reikalavimais.

- **Vadovėlyje tinkamai ir tikslingai, atsižvelgiant į turinio apimtį, atrinktas dalyko turinys.**

Pavyzdžiui, pasaulio pažinimui skirtoje programoje numatyta viena iš turinio sričių:

„**Žmonių gyvenimo kaita.** Pirmoje klasėje svarbiausia – pradėti suvokti pokyčius, vykstančius žmonių gyvenime bei gamtoje. Tam pasitelkiama artimiausia aplinka: vaikas stebi save, aplinkinius ir aplinką, nusako vykstančius pokyčius. *Antraklasis ima suvokti, kad mes gyvename dabartyje, bet ir prieš mus žmonių gyventa ir po mūsų gyvenimas nenutrūks. Remiantis informacija apie šeimą, kartų kaitą, susidaroma laiko tėkmės samprata. Nuo šeimos istorijos pereinama prie giminės, bendruomenės istorinės raidos. Žmonių gyvenimo kaita siejama su gyvenamąja aplinka, gyvenimo būdu, tradicijomis, darbais, darbo įrankiais.*“

Vadovėlyje ši turinio sritis atskleidžiama labai turiningai. Tekste Rugsėjis „Smagios atostogos Lietuvoje“ (p. 8) kalbama apie lankymąsi Arklio muziejuje, kalvio darbus, Karaimų nacionalinius patiekalus, tekste „Kaip sklinda naujienos“ – apie senovėje naudotus žinių sklaidimo būdus ir šiuolaikinius, naudojamus dabar, tekste „Pasaulis margas kaip genys“ – apie Romos gladiatorių kautynes, Egipto piramides ir faraonus, t.y. istorinę žmonių raidą ir dabartį. Spalis „Ne gandrai atneša vaikus“ – apie šeimą, kartų kaitą. „Gyvybės medis“ (dailė), „Languota lovatiesė“ (dailė), „Pūtė vėjas“ (liet.l.daina) – apie tradicijas, „Lietuviškas šokis praeityje“, „Lietuviškas šokis dabar“ (ir ateityje) – apie kultūros tęstinumą. Tai tik keletas akcentų, kurie parodo, kad integruotas vadovėlis turi pridėtinę vertę – prie pasaulio pažinimo prisideda visi dalykai. O pasaulio pažinimo temos duoda idėjų kitų dalykų mokymuisi.

Visų dalykų medžiagos analizė parodė, kad vadovėlio turinio apimtį atitinka rekomenduojamą programoje, be to, pasižymi gilumu, tikslingumu, sistemingumu.

- **Medžiaga sudaro galimybes ugdyti mokinių pasiekimus, apibrėžtus dalyko ugdomosiose veiklos srityse.** Pavyzdžiui, programoje nurodyta, jog vaikas turi gebėti:

„4.2.1. Išvardyti šių dydžių matavimo vienetus: ilgio – *cm, m*; talpos – *l*; masės – *kg*; laiko – *h, para*; pinigų – *litai* ir *centai, eurai* ir *eurocentai*; temperatūros – *laipsniai (Celsijaus)*. Žinoti gretimų matavimo vienetų sąryšius.“

Vadovėlio skyriuje Matematika, Matavimai (*cm, m* – p. 91, *l* – p. 92, *ct* – p. 97, *h* – p. 98, sąryšiai – p. 100, Rugsėjis; *kg* – p. 80, *lt, ct* – p. 82, Spalis; *C* – p. 84, *para* – p. 88, Lapkritis ir kt.) pateikta medžiaga, pilnai leidžianti šio reikalavimo pasiekti. Tačiau vaikų gebėjimai gilinami, tvirtėja ir toliau – iki pavasario.

Visų dalykų medžiagos analizė parodė, kad vadovėlis sudaro prielaidas vaikams pasiekti to, kas numatyta programoje.

2.2. Vadovėlio metodinė struktūra:

- Vadovėlio struktūra (suskirstymas į skyrius ir atverstinius), pateikiamos nuorodos (rodyklės,

antraštės, svarbios medžiagos išskyrimas, literatūros sąrašai ir kt.), taisyklės, instrukcijos ir kita padeda mokiniams mokytis.

Vadovėlio medžiagos išdėstymas gerai apgalvotas. Atskiriems dalykams skirta medžiaga žymima skirtingomis spalvomis. Kiekvienos knygos pradžioje pateikti sutartiniai ženklai, kurie skirti mokiniui geriau suvokti, ką reikia daryti. Antraštės aiškios. Svarbūs dalykai išskirti tinkamai. Iliustracijos papildo vadovėlio tekstus. Yra numatytos tarpdalykinės užduotys.

Yra keletas vietų, kuriose reikėtų gal šiek tiek aiškesnio bei meniškesnio puslapio medžiagos išdėstymo: Gruodis, „Tai genelio genumai“ (p. 110), Sausis, „Siluetai“ (p. 102-103).

Tačiau praktiškai visa medžiaga išdėstyta aiškiai, suprantamai.

- Užduotys skatina naują mokomąją medžiagą sieti su anksčiau įgytomis mokinių žiniomis ir gebėjimais. Užduotys dėstomos logiškai, sudėtingėjimo tvarka, mokantis naujų dalykų, remiamasi jau įgytais gebėjimais.

Vadovėlio medžiaga orientuota į paties vaiko mokymąsi – pvz., ženklas „Žodynas“ dedamas prie naujų žodžių ir žodžiai paaiškinami. Visi ženklų pažymėti žodžiai yra paaiškinti. Netikslumų nėra.

- Užduotys skatina mokinius pamokoje kritiškai mąstyti, spręsti problemas, diskutuoti, kūrybiškai dirbti.

Vadovėlis parengtas taip, kad skatintų vaiką aktyviai mokytis. Užduotys, pažymėtos ženklais „Poroje“, „Grupėje“ yra skirtos vaikams mokytis aktyviai bendraujant, diskutuojant. Tokių užduočių yra daug, jos parengtos išradingai, tikrai pritaikytos mokymuisi poromis ir grupelėmis. Užduotys „Kurkite patys“ nukreipia vaikus kūrybiškai veiklai. Ir tokių užduočių yra daug. Be to, praktiškai per kiekvieną pamoką mokiniui pateikiami mąstyti, spręsti problemas skatinantys klausimai ar užduotys, pvz., „Ar dovanoti ir gauti dovanų galima tik daiktus?“, „Kaip Pepė draugams paaiškino, ką reiškia „daikteliauti“?“, „Apibendrinkite, kada žodžių gale rašoma nosinė raidė“, „Aiškinkite, kaip atimate“, „Kaip sudarytos žodžių poros?“, „Sukurkite uždavinį...“, „Sukurkite Robotą“, „Tyrimai“ ir kt.

- Vadovėlyje sudaromos galimybės individualizuoti ugdymą, vadovėlio medžiaga sudėtingumu ir apimtimi pritaikyta įvairių mokymo(si) stilių ir tam tikro amžiaus mokiniams.

Vadovėlio medžiaga pritaikyta mokytis antro kam, atitinka jų galimybes. Be to, numatyta galimybė medžiagą individualizuoti. Pvz., ženklas „Užduotis gudručiams“ ženkliną užduotis, skirtas gerai besimokantiems arba tuo dalyku besidomintiems vaikams. Darbas poromis ir grupelėmis padeda individualizuoti mokymąsi arba teikti pagalbą vienas kitam.

Įdomu tai, kad vadovėlyje yra užduočių, skatinančių atrasti savo mokymosi stilių. Pvz., eilėraščių „Pavydi kojelių“ (Sausis, p. 38) siūloma mokytis taip, tarsi stebėtum mišką žiemą ir stebėtumeisi. Taip vaikai atranda naują mokymosi mintinai strategiją – įsivaizduoti tai, apie ką mokaisi; sieti su emocijomis. Kai kurie vaikai, kurie įprastu būdu sunkiai įsimena eilėraščius, turi galimybę atrasti sau tinkančią jų mokymosi strategiją. Be to, pasiūlymo formulavimas rodo, kaip sudėtingi dalykai vaikui pasakomi paprastai „Mokykis, lyg stebėtum mišką žiemą ir stebėtumeisi“. Matematikoje mokomasi skaičiuoti skirtingais būdais. Ir kt.

- Užduotys skatina pateikti savo vertinimus ir požiūrį. Mokiniui sistemingai pateikiamos užduotys ar klausimai, kurie skatina jį pareikšti savo požiūrį: „Stebėkite baletą, išsakykite savo nuomonę ir aptarkite su draugais“, „Kaip manote, kodėl taip sakoma?“, „Užduokite vieni kitiems klausimų apie eilėraščių“.

•2.3.Vadovėlio medžiagos tekstinė ir vaizdinė kokybė:

- Tekstinė ir vaizdinė medžiaga kiekiu, sudėtingumu, proporcijomis ir struktūra pritaikyta įvairių mokymo(si) stilių ir tam tikro amžiaus mokiniams. Panaudojamos nuotraukos, iliustracijos, shemos, ženklai, rodyklės, išskyrimas rėmeliu. Tai leidžia sukurti vaikams tinkamą mokymosi priemonę. Vieni vaikai medžiagą geriau įsidėmi dėl jos vaizdumo, kitiems padeda shemos ir kt.
- Tekstinė ir vaizdinė medžiaga kelia mokinių smalsumą, skatina norą pažinti ir mokytis. Vadovėlyje kuriamos komunikacinės situacijos – pavaizduojami vaikai ir debesėlyje žodžiai (Vasaris, p. 11), pateikiama dailės darbų pavyzdžių (Sausis, p. 104-105), gyvūnų, kosmoso, istorinių įvykių nuotraukų (Lapkritis, 7, Spalis, p. 10, Vasaris, p. 6), įdomiai išdėliotos medžiagos. Visa tai skatina vaikų smalsumą bei norą mokytis.
- Vadovėlio tekstų kalba aiški ir logiška. Analizuojant visas 9 vadovėlio dalis, galima atrasti vos vieną kitą užduotį ar sakinį, kuris yra mažiau aiškus.
- Tekstinėje ir vaizdinėje medžiagoje pasitaiko vienas kitas smulkus netikslumas, kurį leidėjai ištaisys.
- Užduotys sudaro galimybę gauti grįžtamąjį ryšį ir įsivertinti. Vaikai mokomi įsivertinti, pvz., „Ar mokame pasitikrinti, ką išmokome“, Vasaris, Gimtoji kalba, p. 54-55, skatinami pasitikrinti, ką jau moka „Pasitikrinkite, kaip jums sekasi rašyti“, Spalis, p. 57.

2.4. Vadovėlio medžiagos tinkamumas vertybinėms nuostatomis ugdyti(s):

- Medžiaga atitinka pagrindines demokratinės visuomenės ir Lietuvos valstybės vertybes. VI vadovėlio dalis vadinasi „Mano valstybė“. Joje kalbama apie gimtinę, pateikiami antrąjį suprantami istorijos faktai „Susikibę rankomis“, „Mano Tėvynei – tūkstantis metų“, informacija apie kaimynines valstybes „Baltijos sesės“, „Vienas vardas – Lietuva“ ir kt.
- Medžiaga yra nešališka lyties, amžiaus grupių, neįgalumo, gebėjimų, socialinės padėties, rasės, etninės priklausomybės, religijos ir įsitikinimų atžvilgiu. Vaikai skatinami svarstyti, diskutuoti apie kitokį, negu jis pats „Koks esu aš, koks yra kitas“, apie benamius „Nuotykis tamsioje laiptinėje“ ir kt. Tekstuose pagarbiai, jautriai kalbama apie skirtingos lyties, amžiaus asmenis, neįgaliuosius, žemo socialinio statuso ir kt.
- Medžiaga skatina ugdyti pilietines ir tautines vertybes. VI vadovėlio dalyje „Mano valstybė“ pateikta medžiaga „Ką reiškia būti piliečiu?“, „Ar mokame gimtąją kalbą“, „Seniausios lietuviškos dainos“, „Lietuvos himnas“, vaikai sužino apie tautines mažumas, kurios gyvena toje pačioje valstybėje (p. 10-12) ir kt. Tekstuose galima rasti vienaip ar kitaip, plačiai ar siauriau paminėtas valstybines, tautines ir kitas šventes. Tiesa, nepavyko surasti paminėtos Lapkričio 1-osios.
- Medžiaga skatina saugoti gyvybę, gamtą ir laikytis sveikos gyvensenos principų. Atkreipiamas dėmesys į gamtos apsaugą „Žemės valanda“ – kas tai?, skatinama užuojauta gyvūnams „Jiems reikia padėti“ ir kt.

Visų vadovėlio dalių tekstai ypatingi tuo, kad juose jaučiama pagarba žmogui, meilė Tėvynei, tolerancija kitokiam, rūpinimasis gamta ir kitos vertybės.

Man vadovėlis patinka tuo, kad jame atsispindi ir kasdieniniai vaikų džiaugsmas, ir kuo įvairiausias problemos bei patirtys. Vaikai sužino ir apie šiuokšlinio poveikį gamtai, ir apie „Žemės valandą“, svarsto, ką reiškia būti piliečiu, sužino apie Baltijos kelią, kalbasi apie patyčias, baimes, sunkumus ir kitus dalykus. Atrodo, tarsi savaime, netyčia visi svarbiausi gyvenimo dalykai atsiranda vadovėlyje.

Vadovėlio autoriai nebijo į tekstą perkelti kasdienybėje pasitaikančių netinkamų vaikų ir suaugusiųjų požiūrių, poelgių, kad tekste toliau vykstanti jo veikėjų diskusija padėtų atskleisti tinkamą požiūrį bei elgesį. (Pvz., berniukas pasišaiपो iš naujokės, tačiau su ja susidraugauja mergaitė, Rugsėjis, p. 176; klasės draugai šaiपोsi iš neįgalaus Luko, bet kūno kultūros mokytojas pasikalba su jais apie tai, kokie mes skirtingi, Spalis, p. 132 ; vaikai benamį vadina bomžu, o mama paaiškina, kad negražu jį taip vadinti, Lapkritis, p. 137). Tačiau dėl dviejų tekstų tikslingumo reikėtų pagalvoti – „Ar negaila triušuko?“ (tekstas aktualus vaikams, tačiau gal nedėti jo į vadovėlį, o 1 pamoką skirti

įvairiems vaikų keliamiems klausimams; kai patys vaikai tokį klausimą iškels, mokytojas ir galės su jais padiskutuoti šia tema) ir „Kokio kraujo mes turime?“ (nors tekste nuskamba mintis, jog nesvarbu tautybė, visi esame Lietuvos piliečiai, tačiau tekste paryškinta „tikro lietuvio“ idėja ne visai tinkama).

2.5. Vertintojo pasirinkti vadovėlio turinio vertinimo kriterijai

Vadovėlio medžiaga šiuolaikiška, patraukli vaikui, atitinkanti jo interesus. Pavyzdžiui, V dalyje „Gyva ir negyva“ vaikams siūloma pamąstyti „Ar televizijos pasaulis tikras?“, „Elektronika muzikoje“, visose dalyse pateikiami šiuolaikiški kūrinėliai, išradinga tautosaka ir kt. Turint tokį patrauklų ir turiningą vadovėlį vaikams mokytis bus tikrai smagu.

Man atrodo, kad mokiniams labai svarbu po ilgesnio intensyvaus darbo atsikvėpti, pasidžiaugti savo laimėjimais, visiems drauge nuveikti ką nors malonaus. Tuo tikslu kiekviena vadovėlio dalis baigiama smagiu mėnesio apibendrinimu: rugsėjis – projektu „Kuriame sienlaikraštį“, spalio – „Klasės šventė“, lapkritis – „Eime į kiną“, sausis „Jiems reikia padėti“ (išvyka į gamtą). Tokie projektai mokinius suartina, yra labai svarbūs jų socialiniam ir komunikaciniam ugdymuisi.

3. VADOVĖLĮ PAPILDANČIŲ MOKYMO PRIEMONIŲ TINKAMUMAS MOKYTI(S):

Vadovėlį papildančios mokymo priemonės nebuvo vertinamos.

4. IŠVADA

Tematiškai integruoto vadovėlio „Vaivorykštė“ turinys atitinka pagrindinius reikalavimus, nurodytus Bendrojo ugdymo dalykų vadovėlių turinio vertinimo tvarkos apraše.

Recenzento vardas ir pavardė

Prof. dr. Ona Monkevičienė

Parašas

Data

20.12 04 16

2-os klasės vadovėlio „VAIVORYKŠTĖ“ pasaulio pažinimo dalies R E C E N Z I J A

2-os klasės vadovėlio „Vaivorykštė“ rankraštį sudaro 9-ios knygos („Rugsėjis“, „Spalis“ ir t.t.). Kiekvienoje knygoje pristatomos daugumos pradinių klasių dalykų (pasaulio pažinimo, gimtosios (lietuvių) kalbos, matematikos, užsienio (anglų) kalbos, dailės, muzikos, šokio, etikos) temos bei užduotys, tarpusavyje susietos atitinkamos integruojančios temos („Naujiena“, „Mano kūnas“, „Diena – naktis“, „Ledo karalystė“ ir t.t.). Iš pastarųjų temų pavadinimų matyti, jog visų knygų integruojančia ašimi yra pasaulio pažinimo dalykas. Pastebėtina, jog vadovėlyje nėra medžiagos tikybos bei technologijų pamokoms.

Kiekvieno vadovėlio medžiaga struktūruojama, skirstoma į potemes. Potemės, kaip ir knygų temos, leidžia pamatyti vadovėlio vieningumą, o aptariant bet kurią aspektą ar gvildenant atitinkamą problemą, susieti mokomuosius dalykus. Taigi, ugdymo turinio integralumas yra šio vadovėlio ypatybė.

Vadovėlis parengtas remiantis Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos pradinio ugdymo Bendrosiomis programomis (2008). „Vaivorykštė“ atliepia programoje nuskaitas pasaulio pažinimo bendrąsias nuostatas, ugdymo gaires, turinio apimtį; medžiaga (tekstai, iliustracijos, užduotys) orientuota į 2-os klasės mokinių kompetencijų, gebėjimų, kuriuos turi pasiekti dauguma mokinių, baigdami 1-2-ą klasę, ugdymą.

Vadovėlyje aprėpiamos visos pasaulio *pažinimo sritys*: „Žmonių gyvenimas kartu“ (pvz., kiekvienas esame kitoks, gyvenimas šeimoje; konfliktų sprendimas ir kt.), „Žmonių gyvenimo kaita“ (laiko sąvokos; šeimos genealogija; dabartis ir senovė; Lietuvos istorija; istorijos liudytojai ir kt.), „Žmonių gyvenamoji aplinka“ (darbas su žemėlapiu; profesijos; žmonių gyvenimo būdas svetur; gamtos turtų tausojimas; valstybės kaimynės; pagarba kitų tautų žmonėms ir kt.), „Žmogus ir gyvoji gamta“ (rudens ženklai; gyvūnų įvairovė; mitybos grandinės ir kt.), „Žmogus ir negyvoji gamta“ (orai; apranga; medžiagos; atliekų rūšiavimas, perdirbimas; judėjimas; energijos rūšys; elektra ir kt.), „Žmogaus sveikata ir saugumas“ (organizmo vystymasis; kaip atgauti jėgas; pagalbos telefonas ir kt.).

Vadovėlio sutartinių ženklų paskirtis padėti mokiniams suprasti užduočių pobūdį. Reikšminga tai, kad siūloma užduočių darbui poromis, grupėmis.

Žodynėlis mokiniams aiškina kai kurių žodžių, sąvokų reikšmes. Mokymasis bendradarbiauti skatinamas per projektinę veiklą (kiekvienos knygos gale siūlomas projektas, knygos integruojančiai temai plėtoti).

Vadovėlio pasaulio pažinimo dalies turinys atitinka šio amžiaus tarpsnio vaikų psichologinius ypatumus. „Vaivorykštės“ kalba suprantama ir aiški. Vaizdinė medžiaga kiekiu, sudėtingumu ir proporcijomis taip pat pritaikyta šio amžiaus mokiniams.

Pabrėžtina, jog mokymo(si) priemonę, pristatančią antraklasiams šiandienos realijas (pvz., pavojai statybose; mobiliųjų telefonų įtaka sveikatai; saugus internetas; vasaros laikas; valstybės sienos pažeidėjai), pateikiančią internetinių svetainių nuorodų ir taip skatinančią mokyti savarankiškai, reikia laikyti šiuolaikiška bei aktualia.

Pasaulio pažinimo dalyje taisytina:

Pirma knyga. Rugsėjis

p.14 Mokiniai nesupažindinami su plano sąvoka (nei atvarte, nei žodyne).

p.17 Ar prasminga siūlyti antraklasiams susikurti savo elektroninį adresą, juk yra amžiaus ribojimai. Vietoj elektroninio laiško, lai vaikai rašo laišką popieriaus lape.

Antra knyga. Spalis

p. 4 Žmogaus savijautą, kai jis liūdnas, linksmas, susimąstęs, įniršęs tiksliau vadinti emocijomis, o ne jausmais (2-a pastraipa).

Trečia knyga. Lapkritis

p. 14 Aiškinantis, kuo – nagais ar dantimis – auką stveria katinas, šuo; pristatant temą „Naktinis gyvūnų gyvenimas“ pabrėžti gyvūnų prisitaikymą išlikti, turint vienokias ar kitokias kūno sandaros ypatybes.

Ketvirta knyga. Gruodis

p.13 Minint potvynius, ledonešį, pabrėžti žmogaus saugą – tinkamą elgesį esant tokioms aplinkybėms.

Šešta knyga. Vasaris

p. 5 Vertėtų paaiškinta šeimos genealoginio medžio sąvoka, to nėra nei temos pristatyme, nei žodynyje.

p. 12 Ar nevertėtų klausimą *Kodėl reikia dirbti?* keisti, akcentuojant pagarbą darbui apskritai?

p. 13 Aspektą *Rinkimų teisė* išvystyti, juolab, kad žemiau siūloma suorganizuoti balsavimą. Trūksta aiškumo, vaikams taip lengvai nepavyks šių dalykų susieti.

Devinta knyga. Gegužė

p. 2 Aptariant ženklus, matomus autobuse ar troleibuse, galima būtų akcentuoti tinkamą keleivių elgesį transporto priemonėse.

p. 3 Dirbant poroje nederėtų vaidinti dialogo tarp vairuotojo ir keleivio, nes eismo taisyklės draudžia kalbinti vairuotoją.

Išanalizavus vadovėlio pasaulio pažinimo dalies medžiagą, matyti užduočių specifiškumas: mokiniai skatinami stebėti ir pažinti artimiausią aplinką; raginami tiek trumpalaikiams, tiek ilgalaikiams tyrimams (pvz., mėnulis stebimas visą mėnesį; aiškinamasi, kaip kinta temperatūra keliuose Europos miestuose). Itin dažna veikla, pristatoma vadovėlyje - darbas su žemėlapiu. Kitos vadovėlio užduotys irgi prasmingos: motyvuojančios, skatinančios mąstyti, spręsti problemas, diskutuoti, aktyviai dirbti. Siūlomų veiklų įvairovė leidžia mokymą(si) diferencijuoti bei individualizuoti.

Didelis privalumas tas, kad vadovėlio turinys orientuojasi į mokiniams pažįstamą kontekstą (kasdienį gyvenimą, jų aplinką, gyvenimo patirtį): pvz., atostogų išpūdžiai; pamatytos šalys; klasė, joje besimokantys mokiniai. Akcentuotina ir tai, kad į socialinį bei gamtamokslinį mokinių ugdymą per įvairias užduotis įtraukiami jų tėvai (pvz., kartu aptariamoms vaikystės nuotraukoms; tėvai pasidalija vaikystės prisiminimais).

IŠVADA: pateiktas vertinti 2-os klasės vadovėlis atitinka pagrindinius vadovėlio turiniui keliamus reikalavimus, nurodytus Bendrojo ugdymo dalykų vadovėlių turinio vertinimo tvarkos aprašo (2012 m.) 6 punkte. Rekomenduoju spausdinti.

Recenzentė

Vilniaus „Genio“ pradinės mokyklos
mokytoja ekspertė

Violeta Varnagiriene

„Balto lankų“ leidyklos vadovėlio „Vaivorykštė“ 2 klasei gimtosios kalbos dalies recenzija

„Baltų lankų“ leidyklos rengiamas mokymo priemonių komplektas „Vaivorykštė“ integruoja aštuonis mokomuosius dalykus: gimtąją lietuvių kalbą, pasaulio pažinimą, matematiką, anglų kalbą, dailę ir technologijas, muziką, šokį ir etiką. Tai pirmas toks bandymas parengti vadovėlius pradinei mokyklai. Recenzuojamoji vadovėlio gimtosios kalbos dalis yra viena pagrindinių, nes gimtajai kalbai pradinėje mokykloje skiriamas didžiausias dėmesys.

Vadovėlio struktūra yra pakankamai aiški. Pasirinkta struktūra leidžia ugdyti vieną svarbiausių kompetencijų – mokėjimo mokytis. Svarbu paminėti, kad siekiama visų kalbinės veiklos rūšių – kalbėjimo, klausymo, skaitymo, rašymo – dermės, siejamos įvairios veiklos. Abejonių kelia sutartinių ženklų gausa: tiek daug ženklų net ir labai guviam ir imliam antrokiui įsiminti sunku, ir vargu ar taip neapsunkinamas maketas. Svarbiausia, man atrodo, kad būtų aišku, kurios užduotys yra integruojančios ir integruojamos, nes toks yra vadovėlio pagrindinis tikslas.

Gimtosios kalbos vadovėlio dalies medžiaga pateikiama savaitėmis, pamokos tema yra viename atvarte. Tai padeda atrinkti būtiniausią teorinę medžiagą ir užduotis ir neperkrauti mokinių. Pamokų temos formuluojamos atsižvelgiant ir į kalbos logiką, ir derinamos su kitų dalykų temomis. Toks medžiagos pateikimo principas leidžia mokiniams mokytis kalbos natūraliai, atsižvelgiant į savo kalbinius poreikius ir mažiaus ypatumus.

Vertingos apibendrinamosios užduotys, integruojančios daugumą mokomųjų dalykų. Mokiniai gali pasitikrinti, ko išmoko, ugdytis kūrybiškumą, formuoti bendradarbiavimo gebėjimus. Dalykinės pastabos apie lietuvių kalbos dalį buvo pateiktos darbo autorei, į pastabas pagal galimybes buvo atsižvelgta, todėl apie jas nebekalbama šiame atsiliepime.

Vadovėlis parengtas kvalifikuotai, yra įdomus ir naujoviškas, tikėkimės, kad ir perspektyvus.

Vadovėlyje pateikiama medžiaga atitinka pagrindines demokratinės visuomenės ir Lietuvos valstybės vertybes, yra nešališka lyties, amžiaus grupių, neįgalumo, gebėjimų, socialinės padėties, rasės, etninės priklausomybės, religijos ar įsitikinimų atžvilgiu. Vadovėlis atitinka Bendrojo ugdymo dalykų vadovėlių turinio vertinimo tvarkos aprašo 6 pntą. Vadovėlis gali būti spausdinamas ir įtraukimas į galiojančių vadovėlių sąrašą.

Vilija Salienė,
LEU Litanistikos fakulteto profesorė

*Pradinės mokyklos antros klasės tematiškai integruoto vadovėlio „Vaivorykštė“
matematinės dalies*

RECENZIJĄ

Antros klasės tematiškai integruotą vadovėlį „Vaivorykštė“ sudaro devynios dalys (šešios knygos ir trys rankraščiai): *I. Rugsėjis. Naujiena* - 189 puslapiai; *II. Spalis. Mano kūnas* - 141 puslapis; *III. Lapkritis. Diena - Naktis* - 141 puslapis; *IV. Gruodis. Ledo karalystė* - 137 puslapiai; *V. Sausis. Gyva - negyva* - 137 puslapiai. *VI. Vasaris. Mano valstybė* - 137 puslapiai; rankraščiai: *VII. Kovas. Mūsų kaimynai*; *VIII. Balandis. Augimas*; *XI. Gegužė. Mus supantys ženklai*.

Pirmos klasės mokiniams skirtas „Vaivorykštės“ vadovėlis buvo išleistas 2009 metais. Antroje klasėje, kaip ir pirmoje išlaikytas pagrindinis struktūrinis vadovėlio kamienas – teminė integracija išplaukianti iš pasaulio pažinimo turinio. Kiekviena vadovėlio dalis skirta mokiniams mokytis vieną mokslo metų mėnesį ir sudaryta iš 8 ugdymo(si) sričių: *pasaulio pažinimas, gimtoji kalba (lietuvių), matematika, anglų kalba, dailė ir technologijos, muzika, šokis ir etika*.

Tematiškai integruoto vadovėlio „Vaivorykštė“ 2 klasės matematikos dalis (autoriai docentė Danutė Kiseliova ir profesorius Arkadijus Kiseliovas) parašyta vadovaujantis *Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosiomis programomis*.

Akcentuotinas ryškus matematikos vadovėlio sudarymo principas, suteikiantis mokiniams galimybę taikant anksčiau įgytas žinias, patirtį, patiems atrasti naujos problemos sprendimo būdus. Šis priėjimas leidžia atskleisti mokinių kūrybines mokymosi galias: mokiniai ne iškala taisykles ir algoritmus atmintinai, o pamažu išmoksta sieti sąvokas, procedūras ir faktus. Skaičiavimo įgūdžiai plėtojami ne vien formaliais skaičiavimų pratimais, bet ir sprendžiant įvairias artimiausios aplinkos realaus turinio bei algebros, geometrijos, statistikos, matavimų užduotis. Pateikiama įdomių užduočių bei žaidimų. Vadovėlio turinys pritaikytas ir diferencijuotam mokymui. Gabesniems mokiniams pateikiama ir sudėtingesnių užduočių nei numatyta *Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosiose programose*. Bet tai greičiau privalumas nei trūkumas.

Kiekvieną matematikos temą siekiama pateikti per bendrai visų dalykų nagrinėjamą temą, tačiau nesiekama dirbtino matematikos temų „prisirišimo“ prie pasaulio pažinimo temų, kurios dažniausiai plėtojamos sprendžiant realaus turinio uždavinius.

Yra užduočių ugdančių vertybines nuostatas. Kitų ugdymo(si) sričių: *pasaulio pažinimo, gimtosios kalbos (lietuvių), anglų kalbos, dailės ir technologijos, muzikos, šokio bei etikos* medžiaga dažniausiai įterpiama į aritmetinę dalį. Geometrinės ir statistinės užduotys, siekiant atskleisti jų taikomumą ir reikšmingumą kasdieniniame gyvenime, neišskiriamos į skyrius, o kūrybiškai siejamos su kitokia integracine mokymo(si) medžiaga.

Vadovėlio autoriai, įvertindami šių dienų vaikų gyvenimišką patirtį, orientuojasi į artimiausią vaikų gyvenimo aplinką, jų polinkius ir interesus, pateikia įvairių įdomių projektų, įtvirtinančių mokomąją medžiagą kiekvieno mėnesio pabaigoje. Vadovėlio sutartiniai ženklai padeda mokiniui orientuotis vadovėlyje, suvokti jo medžiagos naudojimo paskirtį.

Recenzuojamo vadovėlio teksto kalba glausta, aiški, logiška, informatyvi ir suprantama to amžiaus vaikams. Sąvokos vartojamos tiksliai, iliustracijos aiškios ir atitinka ne tik bendrąją „Vaivorykštės“ idėją, bet ir konkrečios matematinės užduoties turinį.

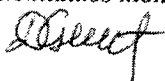
Vertinant vadovėlio matematinę dalį galima pabrėžti šiuos **dalykinius privalumus** – dalykinį tikslumą, kompetencijų pristatymo šiuolaikiškumą, pristatomos medžiagos tikslumą ir aiškų apibūdinimą; **pedagoginius - psichologinius privalumus** – dermę su *Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosiomis programomis*, amžiaus ypatumų atitikimą (su retomis išimtimis), metodinės sistemos tinkamumą, kūrybinių galių ugdymą, vaizdavimo įvairovę, savarankiško mokymosi, pasirinkimo galimybių numatymą.

Antros klasės, kaip ir pirmos, vadovėlio „Vaivorykštė“ *kontekstualumo* principas grindžiamas daugialypių vadovėlio naudojimu: *asmeniniu* ir *sociokultūriniu*. Daug dėmesio skiriama *humanizmo* principui. Ugdomas tarpusavio pasitikėjimas, pagarba kito nuomonei.

Vadovėlyje pateikiama medžiaga ugdo ne tik socialinį ir kultūrinį supratingumą, gamtos pažinimą, bet ir elementarų ekologinį išprusimą, formuoja estetines, etines ir dorines nuostatas. Vadovėlyje išsiskiria vidinė dalyko, tarpdalykinė ir sociokultūrinė integracijos kryptys. Vadovėlio medžiaga pateikiama laikantis *sistemiškumo* principo.

Antros klasės vadovėlis „Vaivorykštė“ (matematikos dalis) atitinka pagrindinius vadovėlio turiniui keliamus reikalavimus, nurodytus Bendrojo ugdymo dalykų vadovėlių turinio vertinimo tvarkos aprašo 6 punkte, **rekomenduoju spausdinti**.

Šiaulių universiteto Edukologijos fakulteto
Ugdymo sistemų katedros lektorė
matematikos mokslų daktarė Danutė Genienė

2012-03-08

Vadovėlio „Vaivorykštė“ 2kl. Anglų kalbos dalies

Recenzija

Pirmiausia sveikinu šio vadovėlio autorius, kurie parengė integruoto įvairių mokomųjų dalykų (gimtosios kalbos, matematikos, dailės, muzikos, šokio, etikos ir anglų kalbos) vadovėlį pagal patrauklias temas (naujiena, diena-naktis, ledo karalystė, gyva ir negyva, mano valstybė, mes ir mūsų kaimynai, augimas, mus supantys ženklai), kuriame yra daug įdomių, motyvuojančių ir praktinių užduočių, skatinančių antrookus mąstyti, pritaikyti savo patirtį, įgytą šeimoje, mokykloje, kitose aplinkose, keliaujant, žiūrint TV ar naršant internete. Džiugu, kad vadovėlis supažindina mokinius ne tik su Lietuvos kultūra ir realijomis, bet ir tautinių mažumų Lietuvoje ir kitų šalių kultūra, papročiais ir tradicijomis. Projektas yra vertingas dar ir tuo, kad ugdo pagarbą ir toleranciją skirtingiems žmonėms - skirtingų tautybių, ar kitos spalvos odos žmonėms, žmonėms turintiems fizinę ar protinę negalią ar kalbėdami apie šeimos narių amžių, mišrias šeimas, kas yra aktualu šių dienų Lietuvoje.

Vertinga yra tai, kad kiekvienos knygos pradžioje yra pateikta jos tema ir potėmės, jų tikslai, įvardijama ko moksleiviai mokysis ir ką išmoks. O kiekvienas mėnuo baigiamas projektu, kuriame dalyvaudami moksleiviai pritaikys įgytas žinias ir panaudos savo įgūdžius.

Papildomai nurodomos interneto svetainės, susijusios su išėita tema. Naudodamiesi įvairiais informacijos šaltiniais moksleiviai gali pagilinti ir išplėsti savo žinias, įtvirtinti žaisdami mokomuosius žaidimus, be to, skatinami informaciniai įgūdžiai.

Anglų kalbos pamokų turinys dera su kitų mokomųjų dalykų temomis ir skatina taikyti įvairiose pamokose jau įgytas žinias. Suprantama ir pritariama, kad ankstyvajame amžiuje vaikai turi įgimtą gebėjimą išmokti kalbėti kita kalba žaisdami ir geba įsisavinti anglų kalbos žodžius ir gramatines struktūras pasitelkdami spėjimo iš konteksto, asociacijų ir indukcinio mąstymo būdus. Be to, kalbinė aplinka (ar tai būtų internetas, ar TV, ar radijas, ar šeimos nario patirtis, ar knyga, ar aplinka keliaujant) padeda moksleiviui lengviau įsisavinti ir drąsiau vartoti anglų kalbą, todėl nenuostabu, kad vadovėlyje yra nemažai žadimų, dainelių, eilėraščių, kurie padės moksleiviams geriau įsisavinti pateikiamus žodžius ir frazes.

Pirmaisiais formalaus užsienio kalbos mokymosi metais vadovėlio dalyje „Anglų kalba“ užduotys pateikiamos lietuvių kalba (rugsėjo mėnuo), o vėliau palaipsniui įvedama ir anglų kalba, išskyrus sudėtingesnių instrukcijų žaidimus, kurių tikslas - suprasti, kaip atlikti užduotį, o ne išmokti pateiktus žodžius ar frazes. Vadovėlyje vartojami sutartiniai ženklai (pagalvokite, stebėkite, kalbėkite, rašykite, klausykite ir t.t.) padeda mokiniams suprasti užduotis anglų kalba, lengviau įsidėmėti, išmokti šalia jų esančias ir pasikartojančias užduotis anglų kalba (read, listen and read, speak, make, draw etc).

„Anglų kalba“ dalyje gausu klausymo užduočių, kurios padeda moksleiviams ankstyvajame amžiuje lengvai įsisavinti naujas struktūras ir frazes jas kartojant ar mėgdžiojant ir skatina nebijoti taikyti jas kalbant. Taigi, moksleiviai natūraliai įsisavina anglų kalbai būdingą intonaciją ir ritmą.

Vadovėlyje pateiktos frazės, grafinės schemos ir lengvai atpažįstami paveikslukai taip pat padeda moksleiviams įsidėmėti taisyklingas struktūras (send a letter, learn a poem, make cookies, wrap presents for Christmas); skirtingomis spalvomis išskiriamos įsidėmėtinos veiksmažodžių galūnės (**sleeping, eating, playing**) lavian regimąją atmintį ir skatina įsidėmėti. Gramatikos terminai šiuo atveju yra nereikalingi, nes gramatinės struktūros yra įsisavinamos per klausymą, kartojimą ir kalbėjimą.

Skaitymo užduotys atliekamos klausant audio įrašo arba mokytojo ir skirtos ne savarankiškam skaitymui, bet teksto atpažinimui.

Rašymo užduočių pirmaisiais formalaus mokymosi metais nėra daug. Jos yra skirtos, kad mokiniai atpažintų ir kopijuotų tekstą. Kūrybinės užduotys (parašyti gimtadienio atviruką ar sveikinimą, elektroninę žinutę) yra praktiškos ir vertingos. Jos gali būti atliktos padedant mokytojui arba savarankiškai (darbo klaseje diferencijavimas).

Puiku, kad lietuviškas kontekstas, kuris yra pažįstamas mokiniui, siejamas su tarptautiniu, su kuriuo moksleiviai susipažįsta lankydami įvairiose Lietuvos vietose ar keliaudami po pasaulį.

Labai vertinga pamokos dalis „IŠMOKOME“, kuri apibendrina, ką mokiniai išmoko per pamoką (kalbos funkcija pateikiama lietuvių kalba, pvz. išmokome paklausti, kiek metų), o pagrindinės frazės anglų kalba (how old...?). Ši skiltis ne tik suteikia galimybę moksleiviams patikrinti, ką jie išmoko, bet ir suteikia galimybę tėveliams stebėti moksleivių pažangą.

Kaip ir visame vadovėlyje, taip ir anglų kalbos dalyje pateikiamos užduotys skatina moksleivius mąstyti, naudoti vaizduotę ir saviraišką (Think. Why?).

Anglų kalbos dalyje yra pateikiama daug žaidimų (memory game, fingerplays, simulation station at the shop etc.), kurių dėka mokiniai natūraliai ir entuziastingai išmoksta vartoti žodžius ir frazes tam tikrose jiems pažįstamose situacijose.

Sveikintinas žinių apie kalbų įvairovę suvokimo ir daugiakalbystės skatinimas visame vadovėlyje, įskaitant anglų kalbos dalį, kurioje taip pat pateikiamos angliškai kalbančių šalių šventės ir tradicijos, pvz., Helovinas ir Kalėdos, bei pristatoma vaikų literatūra: „Pepė Ilgakojinė“, „Snieguolė ir septyni nykštukai“ ir kt.

Kiekvieno mėnesio pabaigoje moksleiviai turi galimybę įsivertinti savo žinias.

Rekomenduoju kiekvienos knygos pradžioje esančius mokymo(si) tikslus papildyti tikslais, kurių siekiama per anglų kalbos pamokas, nes juos radau tik vasario mėnesio knygoje, o kitose jie nebuvo išvardinti.

Pateiktas vertinti vadovėlis atitinka pagrindinius vadovėlio turiniui keliamus reikalavimus, nurodytus Bendrojo ugdymo dalykų vadovėlių turinio vertinimo tvarkos aprašo (2012 m.) 6 punkte.

Rekomenduoju spausdinti.

Jolita Norkūnaitė
Norkūnaitė

Jolita Norkūnaitė

Anglų kaip antrosios kalbos (ELL) mokytoja

Tarptautinė Amerikos mokykla Vilniuje

Integruoto vadovėlio VAIVORYKŠTĖ 2 klasei / „Baltos lankos“, 2012
Dailės ir technologijų dalies (autorės – Malvina Jelinskaitė, Loreta Zdanavičienė)

RECENZIJA

„Baltų lankų“ leidyklos leidžiamas vadovėlis pradinukams išsiskiria aktualia teminio integravimo plėtote tarp pasaulio pažinimo, gimtosios kalbos, matematikos, anglų kalbos, dailės, muzikos, šokio ir etikos dalykų. Pirmos klasės vadovėlyje suformuota struktūra antraisiais metais yra gerokai išstobulinta (esminis mėnesio žodis, nurodytos dominuojančios temos ir potemės puikiai atskleidžia vadovėlio dalykinę temų integravimo struktūrą), todėl dailės ir technologijų pamokos pasižymi organišku turinio giliniu tiek šio leidinio, tiek Bendrosios pradinio ugdymo programos kontekste. Šioje vadovėlio dalyje pateikiama medžiaga integruotai ugdo dailės ir technologijų dalyko ir bendrąsias mokinio kompetencijas, surastas optimalus teksto ir vaizdo santykis, o pamokų užduotys pasižymi originalumu ir akivaizdžiai skatina mokinių kūrybiškumą.

Dailės ir technologijų pamokų tekstai padeda mokiniams suprasti ir kūrybiškai interpretuoti nagrinėjamą temą. Jų kalba yra aiški, antrokams suprantama, mintys dėstomos nesudėtingais sakiniais, tačiau vietomis juos galima dar gyvinti, gražinti. Tekstinėje informacijoje pasitaiko netikslumų, pavyzdžiui, *gratažo* technikos rašyba (gruodžio mėn. 1 pamoka *Aukso žuvys po ledu* p. 98–99), menininkų pavardžių po reprodukcijomis lietuviška rašyba, pavyzdžiui, *Marselis Diušanas* (sausio mėn. 1 pamoka *Daiktų dėlionė*, p. 99), *Pablas Pikasas* (sausio mėn. 3 pamoka *Siluetai*, p. 103), *Jozefas Boisas* (gegužės mėn. 3 pamoka, *Vilnos kamuoliukas*, p. 90). Tikslinant autorių pavardes ir kūrinių pavadinimus, rekomenduotina remtis internetinėmis dailės mokomosiomis programos ARS 1 ir ARS 2 (kūrybinės grupės vadovė – mokytoja ekspertė Danutė Plechavičienė). Pamokose saikingai supažindinama su dailės terminais, kurie neapkrauna ir neapsunkina pradinukams skirtų tekstų. Manau, kiek trūksta jų kryptingumo: žodynas turėtų būti turtinamas specifiniais dailės dalyko žodžiais labiau sistemingai (pvz., numatyti didesnes tolesnio įtvirtinimo galimybes ir/ar laipsnišką „augimą“ sudėtingumo požiūriu, taip pat, kiek naujų dalyko žodžių per mokslo metus turėtume išmokti), mažiau stichiškai, kuomet jis pildomas tik išplaukiant iš konkrečios techninės užduoties (pvz., *steka* vasario mėn. 5 pamoka *Baltai*). Galėtų būti papildomai primenama/paaiškinama, kas yra *ritmas* (lapkričio mėn. 3 pamoka *Languota lovatiesė*), *horizonto linija* (gegužės mėn. 5 pamoka *Dirbame lauke*).

Vaizdinė informacija dailės ir technologijos pamokose pasižymi reikalinga įvairove ir estetika. Iliustracijos glaudžiai siejamos su tekstu, surasta pusiausvyra tarp kasdienės mokinio aplinkos, vaikų kūrybos ir menininkų kūrinių pristatymo, darbo eigos iliustravimo. Pažymėtina, kad

per dailės kūrinių reprodukcijas pristatoma XX a. dailės klasikų (Pablo Pikaso, Marselio Diušano, Jozefo Boiso, Viktoro Vazarelio, Henrio Mūro, Chuano Miro ir kt.) kūryba, supažindinama su žymių šiuolaikinių lietuvių menininkų (Jūratės Stauskaitės, Eglės Gandos Bogdanienės, Gitenio Umbraso, Mindaugo Skudučio, Petro Repšio, Algimanto Švėgždos, Aloyzo Stasiulevičiaus ir kt.) darbais. Kai kuriuos klausimus, sutelkiančius mokinio dėmesį ties reprodukcijų stebėjimu, rekomenduotina tikslinti, siejant su pamokos užduotimis ir/ar konkretaus dailės krypties bruožais (pvz., sausio mėn. 4 pamoka *Raibuliuojantis paveikslas*, vasario mėn. 5 pamoka *Baltai*). Siūloma parinkti taiklesnių pamokos temą ir praktinę užduotį atitinkančių kūrinių reprodukcijų (pvz., vasario mėn. 3 temai rekomenduojama parinkti Giedrės Jurkūnienės miniatiūros arba Henriko Natalevičiaus tapytų degtukų dėžučių reprodukciją).

Sukurtas gyvas, patrauklus puslapio maketas, kuris varijuojamas pagal pamokos pobūdį. Emociniu ir estetiniu požiūriu ypač vykusios pamokų vizualizacija (pvz., rugsėjo mėn. 5 pamoka *Netikėtas namas*, spalio mėn. 6 pamoka *Gyvybės medis*, lapkričio mėn. 6 pamoka *Naktis miške*, gruodžio mėn. 4–6 pamokos, sausio mėn. 5 pamoka *Vėjo malūnas*, vasario mėn. 5 pamoka *Baltai*, gegužės mėn. 4 pamoka *Būk atidus* ir pan.), kuri išsiskiria žaismingumu, vaiko vaizduotę turtinančiomis detalėmis.

Dailės ir technologijų pamokų medžiagos informacinė sistema nėra lygiavertė išplėta, todėl pamokoje numatytas mokytojo ir mokinių veiklos formas siūloma atskleisti labiau visapusiškai, tikslingai panaudojant jas nužyminčius sutartinius ženklus. Pagal pateiktą medžiagą, daugiausia užduočių susijusių su nuorodomis *Kurkite patys* ir *Visi kartu*. Visiškai neakcentuotos labai svarbios dailės ugdymo procese stebėjimo (ženklinė nuoroda tik spalio mėn. 1 pamokoje) ir kalbėjimo (ženklinės nuorodos spalio mėn. 3 pamokoje, lapkričio mėn. 2 ir 3 pamokose) veiklos formos.

Kūrybinių mokymo ir mokymosi metodų taikymo požiūriu trūksta užduočių, kurios būtų pritaikytos darbui poromis (vienintelė nuoroda gruodžio mėn. 6 pamokoje) ir mažomis grupelėmis (nuoroda rugsėjo mėn. 2 pamokoje, gegužės mėn. 7 pamokoje), laisvalaikio aptarimui ar idėjos įgyvendinimui kartu su šeima (vienintelė ženklinė nuoroda lapkričio mėn. 3 pamokoje). Be to, nėra išplėtos (ypač 2 pusemetyje) tarpdalykinės užduotys, kurias bandoma taikyti 1 pusmečio dailės ir technologijų pamokose (rugsėjo mėn. 1 pamoka, spalio mėn. 1–2 pamokos, lapkričio mėn. 1, 6 pamokos). Porinio ir grupinio darbo užduotims nesudėtinga pritaikyti rugsėjo mėn. 3 (klasės vasaros įspūdžių kaleidoskopas, atsisakant individualaus įspūdžių numeravimo), 5 (klasės fantastinis namas) ir 7 pamokas (poromis/grupėmis išbandomi skirtingi knygos „įrišimo“ principai, parengiant klasės bendrų kelionių ar renginių knygas, kur vėliau kiekvienas mokinys atskirame lape įamžintų, įrašytų, nupieštų klasės išvykos ar šventės akimirkas; knygos puslapių galėtų būti tiek,

kiek klasėje vaikų, paliekant daugiau lapų mokytojos ir tėvelių prisiminimams), spalio mėn. 1 pamoką (piešiame vienas kitą), gegužės mėn. 4 pamoką (iš skirtingų ženklų sudėta klasės gatvė). Vienai iš papildomų tarpdalykinių užduočių tiktų spalio mėn. 3 pamoka *Judėkite* (iš atminties sunku piešti judesį, todėl galėtume integruoti su muzikos ar šokio pamokomis, kur garsais ir judesiu įkūnijama gamtos stichija, tarkim, vėjas, lietus ir pan.), o kartu su šeima kurti proginius vakarėlio perukus (spalio mėn. 4 pamoka *Šukuosenos*).

Kai kurios dailės ir technologijų pamokų tikslas galėtų būti suformuluotas aiškiau ir konkrečiau. Pavyzdžiui, rugsėjo mėn. 4 pamokoje *Egipto piramidės* geriau apgalvoti ar nusakyti kūrybinę užduotį, galbūt siūlyti ne tapybinę, o formos konstravimo užduotį, kurią būtų galima plėtoti kitoje pamokoje. Rugsėjo mėn. 8 pamokoje *Knygos viršelis* reiktų tikslinti – ar kuriamas autorinis knygos viršelis, panaudojant netradicines medžiagas, ar naudojamas senos knygos restauravimo principas atkuriant senąjį pavidalą, ar visi mokiniai kuria tos pačios istorijos (galimos knygos) viršelį. Viršelio sumanymą diktuoja pasakojimas knygos viduje, o ne atvirksčiai. Galima numatyti ir tarpdalykinę užduotį. Sausio mėn. 1 pamokoje *Daiktų dėlionė* per daug užduočių – neaiški jų trukmė, kelia abejonių visų užduočių įgyvendinimo optimalumas, galbūt dalis idėjų galėtų būti kaip pasiūlymas ar alternatyva mokytojui. Vasario mėn. 2 pamokoje *Lietuvos mozaika* nelabai aišku, kam reikia išdėlioti mozaiką, o ne, sakykim, piešti iš atminties Lietuvos žemėlapi. Gegužės mėn. 6 pamokoje *Parko labirintas* galbūt kurti ne pašto, o parko labirinto lauko ženklą.

Siūloma ieškoti paprastesnių idėjos įgyvendinimo būdų. Pavyzdžiui, rugsėjo mėn. 2 pamokoje *Pirmoji raidė* numatyti pasiskirstymo grupelėmis principą ir tikslinti darbo grupėse būdus, galbūt siūlant rašyti ne visas klasės taisyklės, o tik po jų sakinį ar pan. Rugsėjo mėn. 6 pamokoje *Nauja kėdė* abejotinas konstruojamų kėdžių funkcionalumas – labai neaiškiai nusakyta, ar kuriamos miniatiūrinės kėdutės žaislų namui, ar realaus dydžio objektai, kuriuos konstruoti be suaugusiųjų pagalbos yra sunkoka, tad gal siūlyti su visa šeima pasidaryti laisvalaikio baldų, tuomet rastųsi ir įdomesnių konstrukcijų pavyzdžių. Vasario mėn. 4 pamokoje *Krašto istorija* rekomenduojama numatyti grupinio darbo formas, iš anksto apgalvojus rezultata.

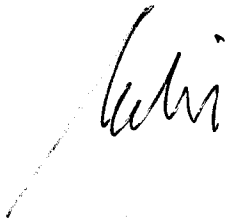
Rekomenduojama vengti mechaniško užduočių kartojimo (pvz., vasario mėn. 6 pamoka *Užgavėnių kaukės*, kovo mėn. 1 pamoka *Saulės ratas*). Dažniau reiktų priminti mokiniams saugos priemones, ypač naudojant skirtingus įrankius ir priemones (pvz., žvakių šviesą, kuriant žibintus lapkričio mėn. 2 pamokoje).

Dailės ir technologijų pamokų dermės kontekste dalį dailės pamokų siūloma priartinti prie technologijų. Pavyzdžiui, spalio mėn. 5 pamokoje *Šventinis drabužis* kurti šventinio drabužio eskizą, tvirtinant šalia įgyvendinimo medžiagų detales ir skiauteles, inicijuojant pokalbį apie tokio drabužio dėvėjimo ir laikymo sąlygas, pasidomint, kaip saugomi prabangūs teatro ar operos

kostiumai; lapkričio mėn. 3 pamokoje *Languota lovatiesė* priminti lininių ir vilninių siūlų savybes; gruodžio mėn. 3 pamokoje *Iš šaldytuvo* grupuoti pakuotes pagal laikymo šaldytuve ir šaldiklyje vietą (po to sudėti klasės šaldytuvo lentynas), sužinoti, kokius produktus dažniausiai vartojame, kurie sveikiausi ir kodėl, kas žymima ant produktų pakuotės, ką apie tai būtina turėtume žinoti, į ką kreipti didžiausią dėmesį; balandžio mėn. 1 pamokoje *Vanduo – tai gyvybė* yra puiki proga supažindinti su informacinėmis technologijomis (abejotinas tiesioginio kopijavimo principas, kurį galėtų keisti pažintis su parinkta internetine svetaine ir sumažintos reprodukcijos varianto spausdinimas), gegužės mėn. 3 pamokoje *Vilnos kamuoliukas* formuojant vilnos kamuolėlius išbandyti medžiagos savybes pagal drabužių priežiūros ženklus.

Sveikintinas dalykas per kelias pamokas plėtojama tema tarsi nedidelis kelių pamokų projektas (pvz., balandžio mėn. 5 ir 6 pamokos, gegužės mėn. 1 ir 2 pamokos).

Išvada. Pateikto vertinti integruoto vadovėlio 2 klasei „Vaivorykštė“ (leidykla „Baltos lankos“, 2012) „Dailės ir technologijų“ dalis atitinka dokumentuose „Bendrojo ugdymo dalykų vadovėlių ir mokymo priemonių atitikties teisės aktams įvertinimo ir aprūpinimo jais tvarkos aprašas“ (Žin., 2011 Nr. 155 -7372) 11 punkte ir „Bendrojo ugdymo dalykų vadovėlių turinio vertinimo tvarkos aprašas“ (patvirtinta Ugdymo plėtotės centro direktoriaus 2012 m. sausio 6 d. įsakymu Nr. VK-14) 6 punkte nurodytus reikalavimus.

Rita Mikučionytė

LEU Dailės katedros lektorė

Vilniaus J. Vienožinskio dailės mokyklos mokytoja ekspertė

AICA (Tarptautinės dailės kritikų asociacijos) ir Lietuvos dailininkų sąjungos narė

2012-03-05

Antros klasės vadovėlio „Vaivorykštė“

Muzikos dalies

RECENZIJA

Su malonumu varčiau naujo vadovėlio maketus ir džiaugiuosi leidėjų pastangomis integruoti dalykus pradinėse klasėse. Tai suteikia išskirtines galimybes ugdyti kritinį mąstymą ir kūrybiškumą. Jeigu nesiekama sintezės besimokant, vargu ar vaikas pats tai sugebės padaryti.

Vadovėlio muzikos skyriai ypač pagirtini už lietuvių liaudies muzikos puoselėjimą ir patrauklų pateikimą. Nenuvalkiotomis dainomis mokomasi įvairiausių įgūdžių bei žinių.

Šios dalies autorės taip pat pagirtinos už gausias užduotis, kurios reikalauja vaiko kūrybos ir žinių taikymo. Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra yra atkreipusi dėmesį į tai, kad jų stebėtose muzikos pamokose trūksta kūrybinių užduočių. Jos yra būtinos norint pratinti vaiką prie minties, kad ir jis gali komponuoti, improvizuoti, priimti muzikinius sprendimus.

Taip pat atkreiptinas dėmesys į supažindinimą su kitų kultūrų (ypač vokaline) muzika. Labai gerai, kad dainos neverčiamos į lietuvių kalbą. Kitu atveju vaikai gali manyti, kad tai lietuvių kultūros dainos. Šiuo atveju kitų kultūrų sąsambiai girdimi ne tik muzikos garsuose, bet ir kalboje. Vaikai gali pradėti mąstyti apie tai, kaip jų etnokultūra skiriasi nuo kitų tautų. Tačiau taip pat reikia paminėti, kad visai nėra Lietuvos mažumų muzikinių pavyzdžių – romų, karaimų, žydų totorių bei Lietuvos lenkų ir rusų. Turint omenyje, kad vasario mėnesio vadovėlyje šios mažumos aptariamoms Pasaulio pažinimo skyriuje, būtų logiška tą mėnesį mokyti apie šių Lietuvos piliečių muziką.

Muzikinio rašto mokomasi nuosaikiai, kaip ir dera antros klasės mokiniams. Autorės sumaniai sprendžia reliatyvios ir absoliučios solfedžio sistemos „ginčą“. Nors užsienyje pripažįstama, kad reliatyvioji sistema yra naudingesnė siekiant tikslaus intonavimo ir muzikinių funkcijų įtvirtinimo, Lietuvos muzikinis „establišmentas“ tam aktyviai priešinasi. Vengdamos skiemeninio žymėjimo, autorės leidžia mokytojui spręsti, kuria sistema naudotis. Vienintelė vieta muzikos teorijos pateikimo medžiagoje, kuri man atrodė dviprasmiška – tai rugsėjo mėn. 153 psl. apačia, kur du skiemens rodomi viena ketvirtine nata.

Atkreipiau dėmesį, kad Gimtosios kalbos skyriuose visur pateikiami autoriai. Reikėtų ir muzikos dalyje visur nurodyti dainų kilmę ar kompozitorių. Dažniausiai taip ir daroma, bet būna ir kitaip: nežinome dainų Ame Ame ar Hoe-Ana kilmės. Vietoje Brahms'o, lopšinės autoriumi įvardijamas „vokiečių kompozitorius“. Yra ir daugiau atvejų, kai kompozitoriai lieka anonimais. Tegul vaikai iš pat pradžių susiduria su kompozitorių pavardėmis, kad jos taptų pažįstamos. Į akį krito „mažasis negriukas“ rugsėjo 167 psl. Kadangi lietuvių kalboje vengiame žodžio „negras“, kaip netolerantiško, gal ir šiuo atveju reikėtų išvengti vaiko apibūdinimo pagal rasę ir vietoje to nurodyti kūrinio šaltinį ar kitokį apibūdinimą.

Nors vadovėlyje yra nurodytas judesių vartojimas, tai daroma ribotai. Judesys vartojamas per žaidimus bei ratelius bei improvizuojant ir reiškiant kūrinių nuotaikas. Mažieji kūno judesiai nurodomi įtvirtinant muzikines sąvokas, ypač ritmą. Linkėčiau dažniau pavartoti Jacques-Dalcroze bei Laban metodus ir naudoti viso kūno judesius muzikos sąvokoms mokytį. Tyrimai rodo, kad mažuosius judesius galima ir „suimituoti“. Tuomet mokytojas nežino, ar mokinys yra įsisavinęs tai, ko mokoma. Didieji kūno judesiai iš karto rodo kurie įgūdžiai dar nėra įvaldyti.

Didžiausiu vadovėlio muzikinės dalies trūkumu laikau religinės muzikos, o ypač krikščioniško muzikinio paveldo ignoravimą. Nėra nei dainų, nei muzikos klausymo užduočių, susijusių su lietuvių ar kitų tautų tikėjimo tradicijomis. Nežinia, ar tai „politinis korektiškumas“, savotiška nuostata, ar tiesiog neapsižiūrėjimas. Neįtraukus šimtmečiais kurtos religinės muzikos į ugdymo programas bus visiškai iškreiptas muzikos istorijos vaizdas. Tuomet kai kurių kompozitorių iš vis tektų atsisakyti. Kaip galima praeiti pro Kalėdas be užuominos į religinę šventės prigimtį? Nors prieškrikščioniškas „žiemos švenčių“ paveldas yra įdomus ir teiktinas, negalima atsisakyti ir kitos šio žiemos laikotarpio kultūros dalies. Yra pakankamai religinių giesmių, kurios neutraliai pateikia šios religinės šventės įvykius – minint šventą naktį, piemenėlius, prakartėles ir žvaigždes. Gruodžio mėnesį Kudirkos aikštėje minima žydų Chanuka, kurią taip pat lydi dainos ir muzikiniai žaidimai. Įdomu būtų išgirsti rusų ir lenkų kalėdinę muziką. O pavasarį apie Vėlykas iš vis neužsiminta.

Žengiant į vyresnių klasių vadovėlių rašymą linkėčiau autorėms giliau panagrinėti įvairius integracijos lygius. Muzikos pedagogė J. Wiggins, kaip žinia, įvardija penkis. Norint, kad integruotos programos duotų siekiamų rezultatų, reikalinga sąsajų ieškoti sąvokų, struktūrų ir procesų lygmenyse. Šiame vadovėlyje muzika integruojama daugiau teminiu lygiu. Žemesnėse klasėse tai visai priimtina, tačiau vėliau reiktų įjungti „aukštesnę pavara“.

Sveikinu autorės kūrybingai atlikusias savo užduotį. Linkiu papildyti pamokas įvairesniu repertuaru ir pašalinti minėtus trūkumus.

Pateiktas vertinti vadovėlis atitinka pagrindinius vadovėlio turiniui keliamus reikalavimus, nurodytus Bendrojo ugdymo dalykų vadovėlių turinio vertinimo tvarkos aprašo (2012 m.) 6 punkte. Rekomenduojau spausdinti.

Emilija Sakadolskienė

Lietuvos edukologijos universitetas

2012 m. kovo 9 d.

Tematiškai integruoto vadovėlio „Vaivorykštė“ II kl.
Šokio dalies

RECENZIJA

Susipažinusi su tematiškai integruoto vadovėlio „Vaivorykštė“ II kl. projektu manau, kad mokomi pagal šią programą vaikai turės puikią galimybę pažinti aplinkinį pasaulį, gamtos reiškinius ir pačius save stebėdami, tyrinėdami, analizuodami, kurdami. Galės tuos pačius reiškinius pažinti iš įvairių pozicijų ir įvairiais aspektais. Nuostabu, kad pvz. ritmą vaikai mokysis atpažinti gyvenimo ciklą ir metų laikų kaitoje, pamatyti piešinio ornamento ir šokio judesių pasikartojime, išgirsti aplinkos garsų ir muzikinio kūrinio frazėse. Visi dalykai apjungiami į vieną temą, taip formuojant pilnesnį pasaulio ir savęs tame pasaulyje suvokimą. Vaikai skatinami veikti, bandyti, ieškoti atsakymų į klausimus, mąstyti, išsakyti savo nuomonę, o ne būti pasyviais klausytojais. Manau, kad tai aktyvios, kūrybiškos, visapusiškos asmenybės ugdymo kelias. Vadovėlio medžiaga labai vaizdinga, informatyvi ir neperkrauta, skatinanti smalsumą ir suteikianti pažinimo džiaugsmą. Svarbu, kad mokymo programose savo vietą atranda ir šokis. Prigimtinis vaiko poreikis judėti, bendrauti, kurti, nukreiptas tinkama linkme, duoda puikių rezultatų. Pati naudojuosi vadovėliu „Vaivorykštė“ I kl., dirbdama su pirmų klasių moksleiviais, ir turiu pripažinti, kad jis labai geras pagalbininkas.

Pasiūlymai, rekomendacijos.

Labai naudinga būtų prie vadovėlio pridėti CD su video medžiaga toms šokio pamokoms, kur kalbama apie kitų šalių šokius ir kostiumus (kovo mėn.). Taip pat ir kalbant apie kitų stilių šokius (vasario mėn.). Reikėtų nors trumpų ištraukų, nes vaikams sunku įsivaizduoti tai, ko jie nėra matę. Jeigu nėra galimybės išleisti CD, tuomet galėtų būti paminėtos internetinių svetainių nuorodos, kur tokios medžiagos galima rasti.

Užduotyse, kur siūloma pašokti lietuvių liaudies ratelius (lapkričio ir sausio mėn.), paminėti jų pavadinimai, bet nėra aprašymų. Tarkim, nežinau ratelio „Sukas sukas ratelis“. Gali būti, kad žinau, bet kitu pavadinimu. Arba, ratelio „Ieva“ yra daug variantų, bet nežinau, kuris tiktų šiuo atveju. Pastebėjau, kad muzikos pamokų užduotyse siūlomi žaidimai ir rateliai aprašyti. Gal tikslinga būtų ir šokio pamokoms ratelius aprašyti arba paminėti šaltinius, kur juos galima rasti.

Kalbant apie šokio istoriją (vasario mėn.), „šokio vystymosi medyje“ po liaudies šokiais dar galėtų būti pirmųjų žmonių ritualiniai medžioklės šokiai, kurie buvo gyvenimo dalis, tikėjimo išraiška bei muzikos atsiradimo pradžia.

Pastebėjau, kad balandžio mėn. (antra savaitė) kartojasi ta pati užduotis, kaip ir spalio mėn. (vikšras-lėliukė-drugelis, sėkla-daigas-gėlė-nuvytusi gėlė). Tai gali būti kartojimas, bet tuomet galima paminėti, kad užduotis bus atliekama su nauja patirtimi, tad ir sukurti darbai skirsis nuo spalio mėn. sukurtų darbų.

Norėtuši tikslinti kai kurių užduočių formuluotes. Pvz.: frazę (balandžio mėn.) „sukurti judesių seką pagal paukščių judėjimo keitimąsi“ siūlyčiau keisti fraze „sukurti judesių seką, atspindinčią paukščių judesių (judėjimo) kaitą“ ar pan. Arba frazę (balandžio mėn.) „šokio judesių tekėjimas ir bangavimas“ siūlyčiau keisti fraze „tekantys ir banguojantys šokio judesiai“ (taip, kaip muzikos pamokos temoje „Tekanti muzika“). Gal pamastyčiau ir dėl sakinio (gruodžio mėn.): „Judesiai gali turėti aiškia formą arba gali būti minkštų formų, kaip pvz. gamtoje“ („judesiai gali būti tikslūs, griežti arba minkšti, išplaukę, aptakūs“). Užduotį „sugalvoti formų judesių“ keisti „sugalvoti judesių, atspindinčių, vaizduojančių formas“.

Bet tai tik mano nuomonė.

Labai gera ir tinkanti šokio tyrinėjimui gegužės mėn. tema „Mus supantys ženklai“. Čia galima būtų parodyti vaikams, kokiais sutartiniais ženklais aprašomi liaudies šokiai, o kokiais – pramoginiai šokiai, pabandyti sukurti šokį pagal kelio ženklus, arba sukurti visiškai naują šokio žymėjimo būdą. Bet tai jau pasiūlymas sekančioms vadovėlio laidoms.

Su didele pagarba visiems vadovėlio autoriams ir šokio dalies autorei B. Banevičiūtei noriu padėkoti už atliktą didžiulį darbą, siekiant, kad mokymo ir mokymosi procesas būtų kuo patrauklesnis ir prasmingesnis.

Pateiktas vertinti vadovėlis atitinka pagrindinius vadovėlio turiniui keliamus reikalavimus, nurodytus Bendrojo ugdymo dalykų vadovėlių turinio vertinimo tvarkos aprašo (2012 m.) 6 punkte. Rekomenduoju spausdinti.

Greta Augaitytė

Recenzija

tematiškai integruoto vadovėlio II kl. „Vaivorykštė“ etikos dalykui

Vadovėlis „Vaivorykštė“ tęsia integralaus ugdymo idėją - temos pamokų metu seka viena iš kitos, plėtoja viena kitą, aptaria skirtingus to paties dalyko aspektus. Etikos temos šiame vadovėlyje taip pat dėstomos ne kaip atskiros, nesusijusios su kitais visuomenėje vykstančiais procesais, o kaip natūrali, neatsiejama jų dalis. Temų susietumas padeda mokiniams pamatyti procesų vienovę, susidaryti vientisą vaizdinį apie pasaulį bei juos supančius reiškinius.

Etikos dalis vadovėlyje atliepia „Pradinio ugdymo bendrųjų programų“ reikalavimus. Pasirinktos aktualios, atitinkančios mokinių psichosocialines galimybes bei interesus moralinė problemos. Daug dėmesio skiriama tolerancijos, principo „visi skirtingi – visi lygūs“ ugdymui. Kalbama apie kitų tautybių, neįgaliųjų, socialiai atskirtų asmenų integraciją, patyčias mokykloje. Neabejotinas plusas tas, kad autoriai ugdo mokinių empatiją (mokiniai skatinami įsijausti į „skriaudžiamųjų“ vaidmenį, pasidalinti patirtimi, kai patys jautėsi atstumti. Daug dėmesio skiriama aktualiai emigracijos problemai, ji nagrinėjama per asmeninę vadovėlio veikėjo prizmę.

Etikos dalyje daug dėmesio skiriama ir psichologinei mokinių būsenai analizuoti (baimėms, liūdesiui, jausmams, kai esi atstumtas). Psichologinė analizė padeda geriau suprasti ne tik save, bet ir kitus, esančius tokioje situacijoje. Todėl etikos ir psichologijos disciplinų siejimas pradinėse klasėse yra sveikintinas.

Daug dėmesio vadovėlyje (ir etikos dalyje) skiriama ekologijos problemai. Mokiniai skatinami tausoti ne tik save ar savo šeimą, tarpusavio santykius su artimaisiais, bet ir „matyti plačiau“, jausti atsakomybę visą pasaulį. Ekologijos tema pristatoma ne abstrakčiai, o tik tais aspektais, kuriuos įtakoja patys mokiniai (šiukšlinimas, žolės deginimas).

Mokiniai skatinami pamąstyti vegetarizmo tema. Tai nauja tema lietuviškuose vadovėliuose. Puiku, jog autoriai nevengia naujų, kontraversiškų temų, nemanydami, jog pradinukai „dar per maži“ apie jas mąstyti.

Pilietiškumo tema taip pat pristatoma šiuolaikiškai – akcentuojama ne tik lietuviškoji tradicija. Ypatingai reikšminga ir toleranciją skatinanti tema – apie kitų tautybių žmones Lietuvoje. Jie pristatomi ne kaip „kiti“, o kaip mūsų kultūros dalis, žmonės, glaudžiai susiję su

Lietuvos kultūra ir kasdieniu gyvenimu. Emigracijos temoje akcentuojama, jog daug lietuvių gyvena kitose šalyse. Taip ugdomas mokinių požiūris, jog kiekvienas žmogus turi teisę rinktis, kurioje šalyje gyventi, o vietos gyventojai turėtų toleruoti visus, kurie prisideda prie jų šalies vystimosi.

Pasirinktos įdomios temos, akcentuojami mokiniams artimi ir jų vertybiniam ugdymui reikšmingi aspektai. Rašant etikos dalį trečiajai klasei siūlyčiau pasitelkti daugiau metodų, didaktinės įvairovės. Mokiniam svarbu, ne tik kokia tema pristatoma, bet ir kaip ji pristatoma. Mokiniai trečioje klasėje jau gebės atlikti įvairesnes užduotis, todėl metodų įvairovė padės išsamiau analizuoti pasirinktas temas.

Tematiškai integruoto vadovėlio II klasei "Vaivorykštė" etikos dalis atitinka ne tik dokumente „BENDROJO UGDYMO DALYKŲ VADOVĖLIŲ TURINIO VERTINIMO TVARKOS APRAŠO“ (Ugdymo plėtotės centras, 2012 m. sausio 6 d., įsakymas Nr.VK-14) 6 punkte nurodytus reikalavimus, bet ir mokinių interesus bei šiuolaikinius vertybių ugdymo principus.

Rasa Degėšienė,
LEU Etikos katedros lektorė,
Etikos mokytoja – ekspertė.

R. A. D.